

Neemt de inkomensongelijkheid in België toe?

Bespreking van het boek *De paradox van ongelijkheid in België*. van A. Decoster, K. Decanq, B. De Rock, en P. Gobbe

Hervé Avalosse — Studiedienst CM-MC

Samenvatting

In internationale rangschikkingen verschijnt België als een eerder egalitair land: de inkomensongelijkheid is er relatief laag en stabiel in vergelijking met andere westerse landen. Het boek *De paradox van ongelijkheid in België*, dat de resultaten presenteert van fijnmazige analyses door een consortium van onderzoekers (KULeuven, UAntwerpen, ULB), stelt deze geruststellende en flatterende vaststelling opnieuw in vraag. Zij tonen aan dat de gebruikte statistische basis om inkomensongelijkheid te evalueren (de EU-SILC-enquête bij huishoudens), bepaalde inkomsten uit kapitaal onderschat. Dankzij een nieuwe methode, die de gegevens van de nationale rekeningen integreert, laten zij zien dat de inkomensongelijkheid hoger ligt dan doorgaans wordt gerapporteerd en dat ze sinds 2013 significant is toegenomen.

Het boek onderzoekt eveneens de invloed van vier sociodemografische factoren op de inkomensverdeling (bijvoorbeeld de vergrijzing van de bevolking, de toegenomen arbeidsmarktparticipatie van vrouwen, enz.). Samen beschouwd hebben deze factoren een reële impact die bijdraagt aan de toename van de inkomensongelijkheid, al blijft die impact beperkt. Fiscale en sociale beleidsmaatregelen van de opeenvolgende regeringen hadden daarentegen globaal een herverdelend effect, waardoor de invloed van de sociodemografische factoren werd gecompenseerd en aldus bijdroegen aan de schijnbare stabiliteit van de ongelijkheid.

De ambitie van het boek reikt verder dan louter de analyse van de inkomensongelijkheid. Andere ongelijkheden, zoals die inzake huisvesting, de geografische toegankelijkheid van publieke voorzieningen (scholen en ziekenhuizen), alsook intrafamiliale ongelijkheden en nog andere zaken worden verkend. Het boek biedt dus een breed overzicht van ongelijkheid. Alle resultaten worden op een heldere pedagogische manier gepresenteerd en toegelicht, ondanks de verfijnde concepten en methoden die worden ingezet.

Sleutelwoorden: Ongelijkheid, inkomen, voor u gelezen

Inleiding

Is de inkomensongelijkheid in België toegenomen? Dat lijkt alvast het algemene gevoel van de inwoners zoals toch blijkt uit een OESO-studie over de perceptie van ongelijkheid. Op de vraag “Wat betreft de evolutie van de inkomensongelijkheid in uw land in het voorbije decennium: denkt u dat deze is afgenomen, stabiel is gebleven of is toegenomen?”, was 56% van de respondenten van mening dat deze ongelijkheid (een beetje of veel) was toegenomen (OESO, 2022, p. 52).

Toch komt België in tal van internationale rangschikkingen niet naar voren als een land met grote ongelijkheid. Integendeel, onder de westerse landen zou het eerder aanleunen bij de Scandinavische landen die als ‘egalitair’ beschouwd worden. Bovendien wijzen de indicatoren niet op een verslechtering van de situatie. Zo loopt in 2024 18,3% van de Belgische bevolking een risico op armoede of sociale uitsluiting. Maar dat percentage is stabiel of zelfs dalend (in 2019 geraamd op 20%) (STATBEL, 2025). Ook de Gini-coëfficiënt (een maatstaf voor de ongelijkheid in de inkomensverdeling binnen de bevolking) blijft een van de laagste van de Europese landen (wat België plaatst bij de minst ongelijke landen) en evolueert nauwelijks (25,1 in 2019; 24,7 in 2024) (EUROSTAT, 2025).

Het is deze paradox die een consortium van onderzoekers uit drie universiteiten (KULeuven, UAntwerpen, ULB) tracht te verklaren. Hoe meten we ongelijkheid? Met welke instrumenten? Hoe evolueert ze in de tijd? Waardoor wordt ze beïnvloed? Hieronder vatten we enkele zeer interessante resultaten van dit onderzoek samen.

1. Inkomensongelijkheid meten

Om de inkomensongelijkheid te meten en de evolutie ervan te volgen, houdt men een enquête over het inkomen en de levensomstandigheden van huishoudens: de EU-SILC-enquête (*Statistics on Income and Living Conditions*). Deze enquête wordt op regelmatige basis uitgevoerd in de landen van de Europese Unie aan de hand van een geharmoniseerde vragenlijst.

Voor België wordt deze enquête afgenomen bij een steekproef van 10.000 huishoudens. Hoewel dit instrument toelaat de beschikbare inkomens van huishoudens te schatten, moeten de beperkingen ervan ook worden benadrukt. Met EU-SILC worden immers vooral de aan arbeid gerelateerde inkomsten, evenals onroerende inkomsten, correct gemeten. Voor inkomsten uit financieel kapitaal is dat niet het geval.

De onderzoekers identificeren twee soorten kapitaalgerelateerde inkomsten die in de EU-SILC-enquête sterk worden onderschat: de roerende inkomsten en de niet-uitgekeerde winsten aan vennootschappen. Om deze onderschatting te corrigeren, doen zij een beroep op de DINA-methode (*Distributional National Accounts*), die gegevens uit de nationale rekeningen combineert met gegevens uit inkomens-enquêtes en andere microdatabanken.

De meting van ongelijkheid in beschikbaar inkomen die dankzij deze DINA-methode wordt verkregen, levert dan een ander beeld op van de inkomensongelijkheid in België.

- Voor het jaar 2022 bedraagt de Gini-coëfficiënt op basis van de EU-SILC-enquête net geen 25, terwijl die met de DINA-methode rond 37 ligt. Bovendien “bedraagt de Gini-coëfficiënt over de periode 2003-2022 gemiddeld 26,2 op basis van inkomensenquêtes, tegenover gemiddeld 33,9 wanneer we de DINA-methode toepassen” (Decoster, Decancq, De Rock & Gobbi, 2024, p. 157, eigen vertaling). Dat betekent dat het ongelijkheidsniveau veel hoger ligt zodra alle kapitaalinkomsten in rekening worden gebracht.
- Nog een belangrijke vaststelling betreft de evolutie van de inkomensongelijkheid. Met de DINA-methode is er wel degelijk sprake van “een uitgesproken toename van de inkomensongelijkheid sinds 2013” (Decoster, Decancq, De Rock & Gobbi, 2024, p. 158, eigen vertaling). Volgens de auteurs “heeft de onderschatting van de kapitaalinkomsten in inkomensenquêtes deze stijging van de ongelijkheid gemaskeerd en zo een blinde vlek gecreëerd in deze enquêtes” (Decoster, Decancq, De Rock & Gobbi, 2024, p. 324, eigen vertaling).

In elk geval lijkt de paradox op basis van deze onderzoeksresultaten opgehelderd: het aanvoelen van de inwoners van België dat de inkomensongelijkheid toeneemt, is wel degelijk reëel.

2. Factoren die de inkomensongelijkheid beïnvloeden

Verskillende hoofdstukken van het boek zijn gewijd aan diverse factoren die de inkomensverdeling binnen de bevolking kunnen beïnvloeden. Heeft bijvoorbeeld de **vergrijzing** van de bevolking een impact op de inkomensongelijkheid? Een vergrijzende bevolking is ook een bevolking waarin het aantal gepensioneerden toeneemt. Aangezien pensioenen lager liggen dan arbeidsinkomens, mogen we dan verwachten dat de inkomensongelijkheden toenemen? Volgens de auteurs is dat inderdaad zo. Toch is de impact van de vergrijzing op de inkomensongelijkheid gering.

Ook andere sociodemografische veranderingen werden geëvalueerd: de tendens tot **fragmentatie van de huishoudsamenstelling** (meer eenpersoonshuishoudens, meer eenoudergezinnen), de **stijging van het opleidingsniveau** en de **arbeidsmarktparticipatie van vrouwen**. Deze sociodemografische veranderingen kunnen op verschillende manieren wegen op de beschikbare inkomens en hun verdeling binnen de bevolking. Zo gaat een hoger opleidingsniveau vaak samen met hogere inkomens. De toegenomen arbeidsmarktparticipatie van vrouwen verhoogt globaal het aantal actieve werknemers, maar de inkomens van deze werkende vrouwen hangen onder meer ook af van hun kwalificaties. Kregen zij toegang tot beroepen waardoor ze zich eerder aan de bovenkant dan aan de onderkant van de inkomensverdeling situeren? In dit verband tonen empirische observaties aan dat de toegenomen participatie van vrouwen vooral tot gevolg had dat de inkomens van huishoudens aan de onderkant van de inkomensverdeling stegen (Decoster, Decancq, De Rock & Gobbi, 2024, p. 88). Wat de fragmentatie van de huishoudsamenstelling betreft, lopen eenpersoonshuishoudens en eenoudergezinnen vaker risico op armoede of sociale uitsluiting (respectievelijk 27,4% en 38,3%) (STATBEL, 2025) en zijn hun gemiddelde inkomens lager (Decoster, Decancq, De Rock & Gobbi, 2024, p. 84). We mogen dus verwachten dat de toename van het aantal huishoudens van deze twee types een effect kan hebben op de inkomensverdeling.

Globaal vatten de auteurs de resultaten van al hun analyses over deze sociodemografische veranderingen als volgt samen: “Als we de vier sociodemografische veran-

deringen samen beschouwen, stellen we vast dat **de inkomensongelijkheid vandaag lager zou zijn indien de vier onderzochte veranderingen niet hadden plaatsgevonden, ceteris paribus.**” Maar dit effect wordt door de auteurs omschreven als “relatief beperkt” (Decoster, Decancq, De Rock & Gobbi, 2024, p. 91). Ten slotte dient opgemerkt te worden dat van de onderzochte sociodemografische veranderingen alleen de toegenomen arbeidsmarktparticipatie van vrouwen de inkomensongelijkheid reduceert.

Andere analyses hebben betrekking op het fiscale en sociale beleid van de verschillende regeringen die elkaar sinds 1985 zijn opgevolgd. Dat beleid heeft zeker invloed gehad op het beschikbare inkomen van de inwoners van België. Maar in welke richting? Heeft het tot gevolg gehad dat de ongelijkheid toenam of afnam? Om deze vraag te beantwoorden, voerden de onderzoekers simulaties uit van de hervormingen met een rechtstreeks effect op het beschikbare inkomen, namelijk deze aangaande de personenbelasting, de sociale zekerheidsbijdragen (maar niet de werkgeversbijdragen) en, gedeeltelijk, de sociale uitkeringen. Ondanks hun beperkingen zijn deze simulaties leerrijk. Volgens de auteurs “zet de Belgische welvaartsstaat, met haar sociale bescherming en progressieve belastingen, een neerwaartse druk op de inkomensongelijkheid. Het herverdelende effect van het beleid is vooral toegenomen in de verschillende politieke periodes tussen 1992 en 2014. De regelmatige aanpassingen van de sociale uitkeringen in functie van de nominale loonstijging speelden daarbij een belangrijke rol” (Decoster, Decancq, De Rock & Gobbi, 2024, p. 322, eigen vertaling). De impact van het fiscale en sociale beleid zou dus de impact compenseren die voortvloeit uit de sociodemografische veranderingen.

3. Heel wat andere ongelijkheden

3.1. Huisvesting

Het boek behandelt meer dan enkel inkomensongelijkheid. Een zeer interessant en origineel hoofdstuk is gewijd aan ongelijkheid op vlak van huisvesting. Dankzij kadastrale gegevens konden de onderzoekers de ongelijkheden in de waarde en de oppervlakte van woningen in kaart brengen.

Hieruit blijkt dat de ongelijkheid inzake huisvesting (naar waarde) in ons land globaal laag is. De situatie verschilt echter volgens regio. “Wat de woningwaarde betreft, is Wallonië de meest ongelijke regio, omdat daar het grootste aantal woningen met een lage waarde voorkomt. In Brussel is de ongelijkheid in termen van waarde relatief laag, maar in termen van bewoonbare oppervlakte veel hoger, omdat zelfs kleine oppervlakten er duur zijn. Tot slot is Vlaanderen de minst ongelijke regio, zowel wat waarde als wat bewoonbare oppervlakte betreft” (Decoster, Decancq, De Rock & Gobbi, 2024, p. 211, eigen vertaling).

3.2. Toegankelijkheid van publieke voorzieningen

De onderzoekers brachten ook de ruimtelijke toegankelijkheid (op basis van een referentiereistijd) van bepaalde publieke voorzieningen in kaart: school en ziekenhuis. Een interessant resultaat is de vergelijking van de toegankelijkheid van deze publieke voorzieningen per provincie (waarbij Brussel als referentie wordt gebruikt). Daaruit blijkt dat “de toegankelijkheid van het onderwijs in Vlaanderen systematisch hoger is dan in Wallonië. Dat zou het gevolg kunnen zijn van een expliciete beleidskeuze in Vlaanderen om het onderwijs te organiseren in kleinere scholen die dichterbij de betrokken bevolking liggen” (Decoster, Decancq, De Rock & Gobbi, 2024, p. 234, eigen vertaling). Wat de geografische toegankelijkheid van het ziekenhuis betreft, scoren ook de Waalse provincies minder goed (met uitzondering van Waals-Brabant). Voor de toegankelijkheid van zowel scholen als ziekenhuizen, zijn de twee minst bedeelde provincies Namen en Luxemburg.

3.3. Ook ongelijkheden binnen gezinnen

Wanneer we spreken over beschikbare inkomens, doelen we op de beschikbare inkomens van huishoudens. Die kunnen van verschillende grootte zijn. Om ze vergelijkbaar te maken, past men een equivalentieschaal toe. Door die schaal te gebruiken, gaat men er echter van uit dat bij een gegeven inkomen alle leden van het huishouden dezelfde levensstandaard hebben. Dat stemt niet noodzakelijk overeen met de realiteit. Deze hypothese wordt in elk geval door de onderzoekers bevestigd aan de hand van een MEqIN-databank (*Measuring Equivalent Incomes*), die toelaat de tijdsbesteding en de uitgavenverdeling binnen een steekproef van huishoudens te analyseren.

De analyse beperkt zich tot huishoudens bestaande uit een koppel, met of zonder kinderen. Wanneer hun uitgaven voor niet duurzame goederen en diensten worden onderzocht (bijvoorbeeld voeding, producten voor persoonlijke verzorging, vrijetijdsuitgaven), observeren de onderzoekers dat “de uitgaven van mannen en vrouwen binnen koppels soms sterk verschilden” (Decoster, Decancq, De Rock & Gobbi, 2024, p. 327, eigen vertaling). Wanneer men vervolgens de verdeling evalueert van de private uitgaven (het gaat dan om uitgaven die enkel de persoon ten goede komen voor wie ze zijn bestemd), varieert het aandeel van deze uitgaven voor vrouwen binnen het koppel van 35% tot 65%. De auteurs preciseren nog dat het eerder “vrouwen met een laag inkomen [zijn die] minder vrije tijd hebben en een kleiner aandeel in de private uitgaven krijgen dan hun echtgenoten” (Decoster, Decancq, De Rock & Gobbi, 2024, p. 248, eigen vertaling). Wat de tijdsbesteding betreft, zijn aan mannezijde de tendensen als volgt: vergeleken met vrouwen besteden zij (gemiddeld) meer tijd aan betaald werk, minder aan huishoudelijke taken en beschikken zij ook over meer vrije tijd.

Al deze intrafamiliale ongelijkheden zijn verre van verwaarloosbaar en verdienen het om beter in rekening te worden gebracht en verder te worden bestudeerd. Jammer genoeg wordt dit aspect van ongelijkheid volgens de auteurs door het huidige onderzoek veronachtzaamd (Decoster, Decancq, De Rock & Gobbi, 2024, p. 327, eigen vertaling).

Conclusie

België verschijnt in internationale rangschikkingen als een land waar de inkomensongelijkheid laag en relatief stabiel is. Dit beeld moet echter worden gerelativeerd. De EU-SILC-enquête, de statistische basis die wordt gebruikt om inkomensongelijkheid te meten, onderschat namelijk bepaalde kapitaalinkomsten. Zodra die mee in aanmerking worden genomen, volgens een nieuwe methode die de gegevens van de nationale rekeningen integreert, blijkt het niveau van inkomensongelijkheid in ons land hoger dan wat in internationale rangschikkingen wordt weergegeven en – vooral – stijgend sinds 2013.

Maar in hun boek nemen de onderzoekers geen genoegen met een rechtzetting wat betreft de meetmethode van inkomensongelijkheden. Hun ambitie reikt verder: ze willen nog heel wat andere facetten van ongelijkheid in ons land verkennen en meten. In dat verband zijn verschillende hoofdstukken originele bijdragen die andere vormen van ongelijkheid laten zien, zoals huisvesting, de ruimtelijke toegankelijkheid van scholen en ziekenhuizen, intrafamiliale ongelijkheden (en nog veel meer).

Het verkennen, in kaart brengen en meten van ongelijkheden is geen doel op zich. Uiteraard is het beschikken over een breed panorama van de ongelijkheden die zich in ons land manifesteren een waardevol instrument. Vanuit dat oogpunt is het boek *De paradox van ongelijkheid in België* een belangrijke referentie, ook voor de toekomst. Maar de volgende stap is meer politiek en belangt ons allen aan: nadenken over de oorzaken van deze ongelijkheden en daaruit acties afleiden om ze te verminderen.

Deze bijdrage is geschreven op basis van de Franstalige editie van het boek. Het boek is eveneens beschikbaar in het Nederlands: Decoster, A., Decancq, K., De Rock, B., & Gobbi, P. (2024). De paradox van ongelijkheid in België. Leuven: Lannoo Campus.

Bibliografie

Decoster, A., Decancq, K., De Rock, B., & Gobbi, P. (2024). *Inégalités en Belgique. Un paradoxe ?* Bruxelles : Racine.

EUROSTAT. (2025). *Living conditions in Europe - income distribution and income inequality*. Geraadpleegd op 8 september 2025, op https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_income_distribution_and_income_inequality.

OCDE. (2022). *Les inégalités comptent-elles ? Comment les gens perçoivent les disparités économiques et la mobilité sociale*. Paris : Editions OCDE.

STATBEL. (2025). *Risico op armoede of sociale uitsluiting*. Geraadpleegd op 8 september 2025, op <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting>.